

Univerzita Pardubice
Filozofická fakulta

Pohled obyvatel mikroregionu Kraslicko na
proces evropské integrace
Martin Bažant

Bakalářská práce
2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin BAŽANT**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociální antropologie**

Název tématu: **Pohled obyvatel mikroregionu Kraslicko na proces evropské integrace**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

- výzkum bude probíhat mezi červencem a srpnem 2008 a to převážně v obcích Bublava, Stříbrná a ve městě Kraslice
- cílem bude objasnit vztah co nejširší a nejrozmanitější skupiny místních obyvatel vůči Evropské unii
- v důsledku toho bude zkoumána i etnicita respondentů
- na zjištěná data budou aplikovány antropologické teorie
- v průběhu podzimu 2008 dojde ke zpracování dat a sestavení závěrečné zprávy v podobě bakalářské práce

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

GASSET, Ortega.y. Evropa a idea národa. Praha: Mladá fronta .1993. přeložil Forbelský,Josef 192s. 1.vydání ISBN 80-204-0380-9

GELLNER,Ernst. Nacionalismus. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. přeložil Skalník,Petr a Novotná,Hana 1.vydání 133s. ISBN 80-7325-0023-3

HOBSBBAWM,Eric J.. Národy a nacionalismus od roku 1780 Centrum pro studium demokracie a kultury Praha2000. 1.vydání 206s. ISBN 80-85959-55-0

HROCH,Miroslav. Pohledy na národ a nacionalismu: čítanka textů. Praha:Sociologické nakladatelství. 2003 1.vydání 451s. ISBN 80-86429-20-2

HOUŽVIČKA,L a NOVOTNÝ,L. Otisk historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí:sebedefinice a vzájemné vnímání Čechů a Němců v přímém sousedství. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR. 2007 1.vydání. 170s. ISBN 978-80-7330-109-5

KOTĚŠOVEC,Václav. Kraslická kronika. Domažlice: Nakladatelství Česého les. 2006 1.vydání 340s. ISBN 80-86125-71-8

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Petr Skalník, CSc.
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Lívia Šavelková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 31.3.2009

Martin Bažant

Poděkování :

Tímto bych rád poděkoval PhDr. Petru Skalníkovi CSc. za odborné vedení a podnětné konzultace této práce. Zároveň bych rád poděkoval Josefovi Kosovi za veškerou jeho pomoc během studia.

Abstrakt

Pohled obyvatel mikroregionu Kraslicko na proces evropské integrace

Práce mapuje náhled obyvatel jedné příhraniční oblasti na to, jakým způsobem Evropská unie mění jejich každodenní životy a jak vnímají proces, jakým se unijní státy sbližují. Práce také objasňuje, zdali v tomto regionu, s procentuelně nejvyšším zastoupením německé menšiny v celé České republice, nějak životní postoje obyvatel ovlivňují historické události spojené s druhou světovou válkou. Porovnává tyto postoje u několika skupin obyvatel. Hlavními ukazateli, podle kterých jsou respondenti děleni do skupin, jsou věk a místo narození.

Klíčová slova

Evropská unie - Kraslicko- druhá světová válka - evropská integrace

Abstract

Scrutiny inhabitants of subregion Kraslicko on the process of european integration

The bachelor paper deals with the viewpoints of inhabitants of a borderline regarding the way how the European Union has been changing their daily lives and how the people perceive the process of converging of member states. It also clears up the issue if historic events of World War II affected the attitudes to life of the people living in this region with the highest concentration of German minority in the Czech Republic.

The attitudes of several groups of people have been compared. Age and place of birth stand for the essential factors according the respondents were divided into the groups to.

Key words

Erope union - Kraslicko - second world war- european integration

Obsah:

1. Úvod	9
2. Historický nástin ideje EU	10
2.1 Možné hrozby pro evropskou integraci	11
2.2 Budoucí směřování sjednocené Evropy	15
2.3 Historický souhrn	16
3. Metodologie	18
3.2 Lokalizace výzkumu	18
3.3 Koncepční hypotéza	19
3.4 Kategorie respondentů	19
3.5 Etická stránka výzkumu	20
3.6 Výzkumná fáze	21
3.7 Analýza dat	22
4. Výzkumná část	23
4.1 Starousedlíci narozeni do roku 1940	23
4.2 Dosídlenci narozeni do roku 1940	26
4.3 Starousedlíci narozeni mezi lety 1940 a 1972 ...	28
4.4 Dosídlenci narozeni mezi lety 1940 a 1972	29
4.5 Generace narozená po roce 1972	31
5. Závěr	37
6. Bibliografie	39

1. ÚVOD

Má práce si klade za cíl osvětlit náhled obyvatel zkoumaného mikroregionu na dějinné události, které se odehrály ve dvacátém století a jejich vliv na proces Evropské integrace. Krajské, městské i obecní samosprávy by těžko financovaly projekty, které mají zvýšit životní úroveň obyvatel, ale také například úroveň ekologickou, bez tučných evropských dotací. Je to však jediný aspekt, který si obyvatelé zkoumané oblasti uvědomují? Je opravdu jediným smyslem Evropské unie ekonomická prosperita, nebo je vnímána jako užší kulturně společenský svazek? Najdou se zde, i více než šedesát let po druhé světové válce, lidé kteří nevěří ve sjednocení Evropy? Kteří právě události první poloviny dvacátého století berou jako jasný důkaz faktu, že Evropa nikdy nemůže být sjednocená? A v neposlední řadě, může se stát nacionalismus překážkou evropské integrace? To jsou otázky, na které bude moje práce odpovídat.

Okolí města Kraslic jsem vybral, protože je to jedno z historicky nejzajímavějších míst v Evropě. Po první světové válce se Kraslicko stalo součástí Československa. Většina místních obyvatel však mluvila německy. Po druhé světové válce, kdy následoval nucený odsun Německých obyvatel, z celého českého pohraničí jich nejvíce zůstalo právě na Kraslicku. Pokud někde přežívá temný odkaz minulosti, je to právě zde.

2. Historický nástin ideje EU

Z jakého důvodu Evropská unie vznikla? Evropská unie jako taková je společenství velmi mladé, vznikla na počátku devadesátých let minulého století. Samozřejmě měla své předchůdce. Za autora ideje sjednocené Evropy se udává český král Jiří z Poděbrad. Byl to král, který nastoupil na český trůn po desetiletích krvavých husitských válek. A sám se hlásil k umírněnému kališnictví. Jeho slavné poselství, které mělo získat podporu pro jeho velkolepý projekt se vrátilo s nepořízenou. Nebylo tomu tak jenom proto, že ostatní panovníci nepochopili genialitu jeho myšlenek, mělo to jiné důvody. Hlavním důvodem bylo, že dobou kdy Jiří poselstvo vysílal, byl pro své neshody s papežem exkomunikován z katolické církve. A jeho snaha o vytvoření Evropské koalice nebyla ničím jiným než snahou o oslabení papežova vlivu na světskou moc v Evropě (Frais, 2006) Procesem sekularizace, jako nezbytnou premisou pro vznik národní identity, se budu ještě zabývat.

Rád bych ještě chvíli setrval ve druhé polovině patnáctého století. Po smrti Jiřího z Poděbrad zemské stavy volily nového panovníka. Jedním z požadavků, které byly vzneseny na kandidáta trůnu, bylo i to, že by měl být Čechem[Frais, 2006]. Nacionalismus jistě tehdy nebyl věcí masovou, ale intelektuální špičky oné doby již s pojmem národnosti, nebo přesněji řečeno, příslušnosti k národu operovaly. Podle Hobsbawmovy (Hobsbawm , 2000) terminologie již nastala fáze A,

která znamená, že národní identitu si uvědomuje několik málo intelektuálů. Nemá však ještě praktický, společenský, ani politický význam. Pro mé úvahy má význam až fáze C, kdy je nacionalismus přijímán jako politický princip širokou veřejností.

Národní státy jsou státy, které vznikly po I. světové válce jako důsledky Versailleské mírové konference. Jsou, až na pár výjimek, tvořeny buď národem jedním, nebo národy sobě blízkými (Němeček, 2004).

2.1 Možné hrozby pro evropskou integraci

Je třeba zmínit vznik a funkci moderního národa. Podle Erica F. Hobsbawma je národ něco uměle vytvořeného. Určité vykonstruované společenství lidí, které nepovažuje za primární, nebo dokonce neměnnou entitu. (Hobsbawm, 2000) Oproti tomu E. Gellner považuje národ za kompetentní sociální jednotku vzniklou přirozeným vývojem. Její vznik se datuje až po francouzské revoluci (Gellner, 2003). Proti této definici národa se staví Gasset, který skutečné národy a národní státy spatřuje již v 16. století na příkladu Španělska a začátku 17. století na příkladu Francie. Za hlavní jednotící ideu považuje jazyk (Gasset, 1993).

Pro budování národů je nutné oslabení všech nadnárodních centralizovaných sil, jako je například

katolická církev. Proces sekularizace nastartovaný ve dvanáctém století, bojem o investituru, neustal dodnes (Hanuš, 2006).

Jako jedny z problémových národů bych rád zmínil Vlány a Valony. Tyto dva národy dohromady tvoří Belgii. Je to polarizovaný stát, kde státní identitu přijímá pouze panovník.

Jinak všichni domorodí obyvatelé jsou buď Vlány nebo Valony. Nedokázali si za dlouhé desetiletí existence svého státu vybudovat žádnou státní identitu. Neupnuli se ani na ideu evropanství a nadále touží po rozdělení země²⁾ (Hulicius, 2006). Je to jakýsi rozpad přímo v nitru nového superstátu. Podobná situace panuje i na dalších místech Evropy. Například Španělsko je mnohoetnickým státem, který se nikdy úplně nesjednotil. Katalánci a Baskové nikdy nepřijali státní identitu. Je faktem, že podle posledních průzkumů se většina Basků vzdala nároků na větší autonomii. Nicméně zde zůstává dosti velké množství radikálů, kteří se domáhají úplné suverenity této části Španělska.[Bartoš. 1998] To jsou jen některé z národnostních sporů, které řeší unie v rámci svých členských států.

Rád bych se vrátil ke stěžejnímu tématu této části práce. A tím je, zdali může národní nacionalismus narušit proces Evropské integrace pod záštitou Evropské unie. Představitelé unie často mluví o ideji evropanství. Tato idea není nic jiného než povýšení národního nacionalismu, na jakýsi nacionalismus kontinentální (Zaorálek, 2005).

Prámem každého člověka je patřit k něčemu. Hobsbawm tuto touhu po identitě, ať už národní, nebo jakékoliv jiné definuje jako chorobu. S tím nemohu souhlasit. Drtivá většina, ne-li všechny kultury jedince identifikují s určitou sociální rolí již od narození. Tím vznikají primární sociální role. To, jaké ty role jsou, záleží na kultuře, a na tom v jakém stádiu vývoje se nachází. Nechci, aby poslední věta byla chápána příliš evolucionisticky, nicméně chci vyzdvihnout, že nejen národ, ale žádná entita není statická. V naší globální kultuře došlo v posledních dvou stoletích k takovým změnám, že většina tradičních sociálních pout byla zpřetrhána. Bylo to způsobeno průmyslovou revolucí. Radikální změnou ve způsobu získávání potravy a zabezpečování základních potřeb, došlo k ohromným změnám v myšlení a chování lidí. Jednou z těchto změn bylo i to, že intelektuální špičky oné doby začaly o společnosti uvažovat, jako o něčem o čem má cenu přemýšlet. O něčem co není pevně dané, zkrátka jako o něčem dynamickém. Snažily se tento vývoj mapovat, zaznamenávat a některé jej chtěly předvídat, nebo dokonce uměle modelovat. Mimo jiné to bylo způsobeno procesem sekularizace, který, podle Ernsta-Wolfganga Bockenforda začal již ve dvanáctém století bojem o investuru a díky dalším problémům katolické církve, jako bylo například trojpapežství ze začátku 15. století, rostla nedůvěra řadových členů kongregací v katolickou církev a její monopol na pravdu. Jedinou jistotou středověkého člověka byly Bible a církev svatá. Ta byla na začátku 18. století otřesena. Z toho důvodu se začaly prosazovat myšlenkové směry jako je osvícenství. Je otázkou, zdali se tento filosofický proud potkal náhodou s ohromným skokem v člověkem

využívaných technologiích, anebo jestli k tomuto pokroku došlo z toho důvodu, že byl nastolen, a i panovníky uznáván, tento nový systém hodnot. Z důvodu přesunu značné části obyvatel z primární zemědělské sféry do sféry industriální dochází k velkému nárůstu městských obyvatel. Tím pádem vzniká velký pohyb obyvatelstva, jehož důsledkem je zhroucení primárních sociálních vazeb a na jejich místo se může tlačit národ.

Znovu bych se vrátil k problému vztahu nacionalismu národního a kontinentálního. Podle Gellnera má každý nacionalismus svůj historický pupek. Tyto pupky jsou často vymyšlené. Ale jsou aspoň nějaké. Evropská unie se stává superstrátem. Lépe řečeno se o to snaží její představitelé. Podle teorie státovědy má EU již všechny tři složky státní moci. Dala by se považovat minimálně za konfederaci. Nevidím zde však jediný pupek. Je to politická organizace, která rozhodně není založena na národnostním principu, a postrádám u ní jakýkoliv jednotící prvek. Na konferenci Zamyšlení nad Evropou 2006 se bývalý prezident Havel zastával co nejtěsnější vazby všech Evropských států. Apeloval na nutnost unie z morálního, nejen z ekonomického hlediska. Problémem je, že morální povinnost je velmi široký pojem. To, co je morální pro humanisticky založeného intelektuála, nemusí být morální pro ekonoma.

Na závěr bych rád odpověděl na klíčovou otázku. A to, jestli je národní nacionalismus překážkou Evropské integrace. Je malým problémem, ale problémem lehkým

zneužitelným. Když bude někdo chtít z jakéhokoliv důvodu integraci sabotovat, vždy bude mít připravený argument. A to, že Evropská integrace likviduje tradice a národní identitu. Identitu však může mít člověk více, tedy pokud chce. "Cítit se jako celek, to nevylučuje cítit se v tomto celku jako součást celku rozsáhlejšího." (Gasset, 1993, s.67)

2.2 Budoucí směřování sjednocené Evropy

V současné době probíhá široká diskuse o přijetí Lisabonské smlouvy. Tento právní dokument, jenž byl podepsán Evropskou radou 13. prosince 2007, a nyní čeká na ratifikaci členských států, je jakousi náhradou za dříve zkrachovalý projekt Evropské ústavy. Evropská ústava byla smetena za stolu poté, co ji v květnu a červnu 2005 v referendech odmítli Francouzi a Nizozemci. Jeden z čelních představitelů České republiky, působící při EU, Alexandr Vondra ji považuje za předzvěst nové ústavy závazné pro celou Evropu. Na ní, dle jeho slov, ještě nejsme připraveni, její čas ale přijde (Úřad vlády ČR, 2008). Lisabonská smlouva, již její zastánci považují za záruku demokracie, má tedy centralizační ambice a je krokem k soustátí, jež by se dalo nazývat konfederací. A tak je na ni i všemi mými respondenty nahlíženo. Nikdo z nich nebyl obeznámen s detaily, které tento dokument obsahuje. Byl brán jako pakt, který stěsňuje styky s evropských států sdružených v EU. Reakce na něj však byli rozdílné. Respondentka E ji považuje za příliš těsnou. Dle jejího názoru nelze tak různorodý geografický celek sjednotit

jakýmsi byrokratickým univerzem, jež by alespoň částečně reprezentovalo postoje tolika rozdílných kultur a hlavně jinak rozvinutých ekonomik.

2.3 Historický souhrn

Versailleská mírová smlouva- Jedna z Pařížských mírových smluv, podepsaná 28. června 1919, která určila hranice meziválečné Evropy. Určila Německo jako viníka I. Světové války. Pro Německo to znamenalo omezení zbrojení, ztráta kolonií a části území, povinnost platit válečné reparace v hodnotě 132 miliard marek. Smlouva se stala jednou z příčin Německé hospodářské krize. (Němeček, 2004)

Mnichovská dohoda- Smlouva podepsaná 28. září 1938 zástupci Velké Británie, Francie, Německa a Itálie, která přikazovala Československu odstoupit část svého území Německu, Maďarsku a Polsku. (Němeček, 2004)

Odsun- V rámci práce jej berme jako z mezinárodně právního hlediska legální akt, posvěcený Postupimskou konferencí z přelomu července a srpna 1945. Spočíval v nuceném vystěhování veškerého německého obyvatelstva z Československa a Polska do Německa. Vysídlení nebyli pouze ti Němci, kteří měli speciální důvod, proč by měli zůstat. Zpravidla to byli techničtí experti, členové smíšených rodin a odpůrci fašismu. (Němeček, 2004)

Maastrichtská smlouva- Smlouva podepsaná 7. února 1992 v Maastrichtu, jež vstoupila v platnost 1. ledna 1993. Přejmenovala Evropské společenství na Evropskou unii. Položila základ vzájemné užší spolupráce a umožnila rozšíření Evropské unie. (Úřad vlády ČR, 2008)

Smlouva o Ústavě pro Evropu- Jedná se o návrh nového základního dokumentu Evropské unie, který měl nahradit Maastrichtskou smlouvu. Proces její ratifikace byl zastaven v roce 2007, poté co byla odmítnuta v referendech ve Francii a v Nizozemsku. (Úřad vlády ČR, 2008)

Lisabonská smlouva- Je to dokument, který má nahradit neúspěšný projekt Smlouvy o Ústavě pro Evropu. Tato smlouva má reformní charakter a na rozdíl od euroústavy nemá rušit platnost starých smluv o Evropské unii, pouze je reformuje. (Úřad vlády ČR, 2008)

3. Metodologie

Jako základní výzkumnou metodu jsem si vybral zúčastněné pozorování spojené s kvalitativním i kvantitativním sběrem dat. Vycházel jsem z předpokladu, že kvalitativní a kvantitativní metoda výzkumu není nutno chápat jako metody protichůdné a bipolárně se vůči sobě vymezující (Hendl, 2005). Přeci jen jsem však upřednostnil kvalitativní výzkum z důvodu značné složitosti a nesrozumitelnosti některých sociálních vazeb v oblasti. (Glaser a Strauss 1967, s. 17 in Hendl, 2005, s 56): *„Zaměření na kvalitativní data je nutné z mnoha důvodů. Například data popisující strukturální podmínky, následky, odchylky, normy, procesy, konfigurace a systém mají obvykle kvalitativní podobu.“*

3.2 Lokalizace výzkumu

Výzkum se odehrává v mikroregionu Kraslicko, v okolí města Kraslic. Toto okolí tvoří vesnice Bublava a Stříbrná. V těchto třech obcích se celý výzkum odehrává. Kraslice leží na severu okresu Sokolov, v Karlovarském kraji v České republice. Lokalita sousedí s německou spolkovou zemí Sasko. Z demografického hlediska je Sokolov okresem s největším procentuálním zastoupením německého obyvatelstva.

3.3 Koncepční hypotéza

Po prvním teoretickém studiu literatury¹ jsem stanovil koncepční hypotézu. Spočívala v předpokladu, že pro interpretaci dějinných událostí bude mít zásadní vliv zda-li se jedná o respondenta, který byl do oblasti dosídlen po druhé světové válce, anebo je to obyvatel lokality, jehož předkové žili v lokalitě na druhé světové válce nezávisle. Tento vliv se bude projevovat sympatiemi s původními Německými obyvateli regionu a odsouzením odsunu ze strany domorodých obyvatel. Naopak doosídlenci budou pokazovat na bezprávnost Mnichovské dohody. Další hypotézou bylo, že se snižujícím se věkem bude historické povědomí o událostech, jež v polovině dvacátého století tak výrazně změnilo politický, ekonomický a v neposlední řadě kulturní ráz nejen sledované lokality, ale celé Evropy, klesat až do té míry, že respondenti ve věku kolem dvaceti let nebudou mít utvořený vlastní názor. Žádná hypotéza však nebyla stanovena, co se týče pohledu obyvatel na proces integrace.

3.4 Kategorie respondentů

Z mých hypotéz je zjevné, že jsem respondenty rozdělil dle jakýchsi kategorií, jež vzdáleně připomínají reprezentativní vzorek populace. Každý respondent byl zařazen do jedné z pěti kategorií. Byla

¹ Jednalo se zejména o publikaci Doosídlování Sokolovska (Dohnal, 2008)

dvě kritéria. Prvním byl věk. Lidé narození před rokem 1945. Generace přímo poznamenaná druhou světovou válkou a situací po ní². Střední generace je vymezena lety narození 1945 a 1972. Je to z toho důvodu, že mladší lidé prožili celý svůj dospělý život po pádu Železné opony. Tím byl celý jejich dospělý život spjat se snahou jejich státu o integraci do evropských struktur³. Druhým nezávislým kritériem byl původ zkoumaných osob. Úmyslně jsem se vyhnul hodnocení etnickému a nahradil jej původem čistě geografickým. V rozhovorech jsem se vždy vyhýbal přímým otázkám, jak na občanství, tak na národnost⁴. Někteří respondenti se k tomuto tématu dostali sami. Před odjezdem do terénu jsem pokračoval ve studiu dosažitelné literatury s podobnou tematikou o dané lokalitě, poté vyrazil do terénu.

3.5 Etická stránka výzkumu

Etická stránka je jednou z nejdůležitějších a bohužel nejproblematičtějších částí kvalitativního výzkumu. Všichni moji informátoři byli poučeni o smyslu a důvodu výzkumu. Zhotovovat však formuláře a vyžadovat jejich podepsání od respondentů, jak navrhuje Jan Hendl (Hendl, 2005), mi přišlo kontraproduktivní. Dal bych

² Je samozřejmě složité určit, jaký ročník byl ještě válkou přímo ovlivněn a jaký už ne. Zde se jedná pouze o přibližné a ne až tak důležité zjednodušení, které pomáhá vymezit střední generaci

³ Skutečnou možnost integrace zajistila až Maastrichtská smlouva podepsaná roku 1993, do té doby šlo o snahu ideovou, která počítala se začleněním státu spíše hypoteticky. Skutečnou váhu těmto pokusům dala až zmíněná deklarace.

⁴ Z antropologického hlediska by možná bylo lepší používat výraz etnicita, mezi obyvateli pohraničí je to však prázdný odborný termín. Zatím co národnost je všemi známá a uznávaná hodnota. Jenž teprve nedávno zmizela z jejich osobních dokladů.

tím svému výzkumu příliš oficiální rámeček, čímž bych si dle mého názoru snížil důvěryhodnost v očích respondentů. Své informátory označuji jedním písmenem, která obsahují jejich jméno nebo příjmení. Tento způsob označování respondentů považuji za ideální, neboť zaručuje dostatečnou anonymitu a zároveň nepůsobí tak příšerně stroze jako označování respondentů čísly.

3.6 Výzkumná fáze

Výzkum probíhal v létě 2008. Lokalitu jsem opět navštívil na přelomu let 2008 a 2009. Má pozice byla usnadněná tím, že jsem značnou část svých budoucích respondentů znal. Někteří respondenti jsou mými bývalými spolužáky ze střední školy. Díky užití metody sněhové koule⁵ jsem získal dostatečné množství respondentů všech věkových skupin. Mým základním zdrojem dat byly nestrukturované rozhovory, které v drtivé většině nebyly nahrávány na žádná záznamová zařízení. Výjimku tvoří jen dílčí rozhovory, které byly zaznamenány z důvodu možnosti studia narativních priorit některých respondentů a také z důvodu reaktivity. Vycházel jsem z předpokladu, že respondenti budou na záznamovou techniku reagovat snahou vyjadřovat se příliš odborně a zasvěceně. I jejich otevřenost by mohla být menší, kvůli přirozené nedůvěře v osoby nahrávající si jejich názory na poměrně ožehavá témata.

⁵ V literatuře se často setkáme s anglickým názvem snow ball efekt

3.7 Analýza dat

První analýza proběhla již na podzim roku 2008 po první fázi výzkumu. Z mnou navržených šesti skupin respondentů⁶ jsem vytvořil pouze pět skupin. Důvodem bylo, že se zde prakticky nevyskytují žádní respondenti, kteří by se věkem vešli do nejnižší věkové kategorie a zároveň by splňovali podmínku, že se v lokalitě nenarodili. Pokud se zde takové obyvatelstvo vyskytuje, jde pouze o jedince, jimž nepřikládám zásadní význam.

⁶ Viz. Kategorie respondentů

4. Výzkumná část

Jak jsem již zmínil v kapitole zabývající se metodologií, rozdělil jsem své informátory do několika skupin, podle věku a původu. Chci tímto poukázat na odlišnosti, které jsou v názorech a postojích těchto lidí. Rád bych však objevil jisté podobnosti ve smýšlení těchto lidí. A pokud přece jen rozdíly převládnu, pokusím se je vysvětlit a zdůvodnit.

4.1 Starousedlíci narozeni do roku 1940

První skupinou, kterou budu rozebírat, jsou nejstarší starousedlíci, tedy skupina lidí, která má největší životní zkušenosti a asi nejsilnější vztah ke zkoumané lokalitě. Právě jejich názor je ten, ve kterém lze zahlédnout odraz předválečných dob. Byly to idylické doby vzájemného porozumění zkalené až koncem třicátých let nacionalistickou propagandou, či bylo česko-německé pohraničí časovanou bombou? To je samozřejmě otázka na jejíž odpověď mohou znát odpověď pouze lidé, kteří zde žili. Těch je bohužel čím dál tím méně, a proto jsem rád, že někteří z nich se stali mými respondenty. Zde jsou osudy a názory některých z nich.

H- Je to v lokalitě narozený respondent, jenž se narodil v domě nedaleko od svého současného bydliště. Jeho přesný věk nevím, ale vzhledem k věku jeho dětí, vnoučat a pravnoučat usuzuji, že se jistě jedná o respondenta, jenž spadá do nejstarší věkové kategorie. U něj bylo překvapivé jeho naprosto smířlivé smýšlení o událostech kolem druhé světové války. Jak již zaznělo

ve výzkumné hypotéze, předpokládám, že místní obyvatelé, jichž byla v lokalitě drtivá většina hlásící se k Německé národnosti (Dohnal, 2007), budou považovat odsun za porušení práv velké skupiny obyvatelstva. On nahlíží na Mnichov jako na vysokou politickou hru, která jeho život a životy jeho bližních výrazně neovlivnila. Odsun bere jako logický důsledek války. Jeho rodina nebyla odsunuta, jelikož jeho matka byla Němka. Na nenávistné reakce svých vrstevníků si po odsunu si nevzpomíná. To je v rozporu se zkušenostmi respondentů ze stejné skupiny. Tento rozpor si vysvětlují buď neochotou respondenta vytahovat dávná traumata, nebo faktem, že ač má německé jméno, byl vychován bilingvně, tím pádem plynule hovořil česky.

Jeho pohled na EU je čistě ekonomický. Má radost z toho, že firma jeho syna bude mít větší odbyt. Reprezentuje názor, jenž se často vyskytuje u obyvatel s dlouhodobou⁷ vazbou na tento region. Kdy obyvatele žijící na německé straně označují termínem my, nikoliv oni. To je zjevný ukazatel, jenž poukazuje na jeho vztah vůči Němcům. Jeho vztah vůči ostatním obyvatelům jiných členských států však zůstává nezměněn.

F- Je více než devadesátiletá dáma, jejíž manžel byl zabit ve druhé světové válce. Dvě ze tří jejích dcer žijí v Německu a jedna u Berouna. Proč se ona osobně vyhnula odsunu, mi není jasné a soudě podle jejích reakcí ani jí ne. Rozhovor s ní byl velmi náročný, především kvůli věku respondenty. dalším problémem bylo zvolení jazyku při interview. Čeština, v níž nakonec rozhovor proběhl, není silnou stránkou

⁷ Jedná se o jedince, jehož předkové žili v lokalitě nejméně tři generace

této starší dámy. Překvapivě i němčina byla problémem. Respondentka má jako rodný jazyk takzvanou "egrlandštinu", což je dialekt němčiny, jímž se mluvilo, jak jeho název napovídá, v okolí řeky Ohře. Tento dialekt je velmi rozdílný proti spisovné němčině. Jiní respondenti tvrdí, že i rodilým Němcům dělá problém se egrlandsky domluvit.

Její vztah k historickým událostem je velmi svérázný. Je schopna se vyjádřit pouze k odsunu, neboť ostatní historické události bych musel složitě vysvětlovat. Proto jsem se rozhodl bavit se s ní pouze o odsunu. Ten ona vnímala jako velikou nespravedlnost, kterou nechápala a do teď nechápe. Proč „My“⁸ jsme byli rozdělení na dvě skupiny a jedni odešli. To je otázka, na kterou se přímo či nepřímo ptal každý příslušník této skupiny respondentů.

Jednotící linií ve vnímání těchto lidí je to, že odsunutou skupinu obyvatel berou jako lidi sobě rovné. Jako lidi spadající do „My“. V ostatních skupinách se často setkáme s hodnocením, že Němci (ONI) byli odsunuti a „My“ Češi jsme zůstali. Toto je klasifikace s jakou se v této skupině nesetkáte. Proto je jasné, že byl schopen odsun pochopit nepovažoval ho však za nutný a prospěšný.

⁸ Záměrně používám my, abych poukázal na její vztah k původnímu obyvatelstvu Kraslicka.

4.2 Dosídlenci narozeni do roku 1940

Druhou skupinu tvoří respondenti do lokality dosídlení. Všichni jsou stejné věkové kategorie. Jejich názory se značně liší. Důvodů je více, největším důvodem je rozdílné prožití války a neméně důležitým faktorem je i působení poválečné protiněmecké propagandy, která jen podtrhovala protiněmecké nálady, které se v druhé polovině čtyřicátých let plně rozvíjely po celém území Československa.

J- Prvním respondentem z této skupiny je potomek bohatého sedláka pocházející z Příbramska narozený počátkem třicátých let. Do lokality se s rodinou za prací přistěhoval na konci šedesátých let. Ač člověk středoškolsky vzdělaný, díky politickým tlakům zastával pouze nižší funkce v dolech.

Ve slovech tohoto informátora jsem našel největší zklamání a pocit zrady z toho, co se koncem září 1938 událo v Bavorské metropoli. Ač si on přímo nepamatuje okolnosti vyhlášení Mnichovského "diktátu", celý život jej bere jako zradu, která se nedá srovnat ani s vpádem vojsk varšavské smlouvy v srpnu 1968. Dalším faktorem, který formoval jeho pohled na události spojené s druhou světovou válkou jsou vlastní zkušenosti. Na konci války byl J 13-letý hoch, který již částečně vnímal co se kolem děje. Během všech rozhovorů vedených na téma druhá světová válka vyprávěl historky, ve kterých příslušníci německých ozbrojených sil vystupovali jako arogantní uchvatitelé. V jednom z rozhovorů vzpomíná na událost, jež se stala začátkem jara 1945. Vystupuje v ní německý důstojník, který doslovně cituji: „rozstřílel na sračky“, místního obyvatele a poté

obrátil zbraň proti nim. Jemu a jeho kamarádovi se naštěstí podařilo uniknout. Z tónu jeho hlasu bylo znát, že necítí nenávist a příhodu vypráví spíše jako hrdinský epos na svoji osobu. Odsun bere jako nutné vyrovnání, které bylo provedeno humánně. Jako každý soudný člověk lituje zbytečných excesů, které stály život i relativně nevinné Němce. Jeho postoj bych však přirovnal k přísloví: „Když se kácí les, létají třísky.“

Vztah k evropské integraci je ovlivněn zkušenostmi. Západní Evropa, reprezentovaná Francií a Velkou Británií, je v jeho očích zdiskreditována účastí na Mnichovu a přílišným příklonem k USA⁹. Tento respondent byl ze všech respondentů, spadající do nejvyšší věkové kategorie, nejvíce v obraze co se aktuálního vývoje kolem EU týče. I tak pro něj byly veškeré detaily v poslední době propíraných smluv naprosto neznámé. Nechápe rozdíl mezi Euroústavou a Lisabonskou smlouvou. Má však vytvořený názor a ten zní: „Evropa by měla zůstat rozdělená tak jak je a žádné snahy o její sjednocení nebudou mít úspěch.“ Pohled na EU jako celek je velmi negativní.

Tato skupina respondentů přesně potvrzuje stanovenou hypotézu. Její povědomí o událostech kolem druhé světové války je velmi dobré. Většinu událostí sami zažili. To však zažili i informátoři z minulé skupiny. Proč jsou tedy jejich názory zcela protichůdné? Odpověď je nasnadě. Jsou to jejich rozdílné pohledy právě na lidi, kteří opouštěli své

⁹ Odpor této generace k USA, se kterým jsem se setkal u většiny respondentů je mně neznámým faktem, který si umím jen stěží vysvětlit a vystačil by jako samostatné téma obdobné práce.

domovy po květnu 1945¹⁰. Zatímco pro starousedlíky byli tito lidé jednoznačně MÝ, pro dosídlence to byli a jsou ONI. Ti lidé, kteří se stali strůjci největšího masakru v dějinách lidstva.

4.3 Starousedlíci narozeni mezi lety 1940 a 1972

Další kategorií jsou starousedlíci středního věku. Nejstarší generace přesně potvrdila koncepční hypotézu. Dle této hypotézy, by měl být nejmarkantnější rozdíl v postojích ohledně odsunu právě u nejstarší generace a se snižujícím se věkem by se měly rozpory zmenšovat. Zda-li tomu tak opravdu je nám napoví střední generace. Většina respondentů z této kategorie jsou čerství padesátníci a lidé nepatrně mladší. Jsou to tedy lidé životem řádně protřelí, nicméně vlastní empirickou zkušenost s tím co následovalo po ukončení II. sv. války nemají. Jako první skupinou se budu zabývat starousedlíky. Potomky tradičních sudetských rodin.

Z- je klasickým představitelem střední generace narozené v lokalitě. Její rodina se vyhnula odsunu, jelikož její otec byl Českého původu. Její matka však byla Němka. Jednalo se tedy o smíšené manželství¹¹. Před druhou světovou válkou bylo v lokalitě až 15% ze všech manželství smíšených (Dohnal, 2007). Na této respondentce je zjevné, že státní příslušnost není u

¹⁰ Pro rámec této práce je odsun brán jako homogenní konferencí v Norinberku legalizovaný odsun obyvatelstva. Problematika divokého odsun, ač je to velmi palčivé téma, nebude touto prací řešena.

¹¹ Respondentka je bilingvní

respondentů důležitá. Důležitější je prostředí, ve kterém vyrůstá. Většina příbuzných, o kterých Z. mluvila, byli a jsou Němci.

Ve svých výpovědích, upozorňuje na ohromnou křivdu, jakou byl poválečný odsun. Upozorňovala na rodiny, jejichž mužští příslušníci byli násilím odvedeni do německé armády. Ti se buď vrátili doživotně zmrzačení, nebo se nevrátili vůbec¹². Na ně a jejich rodiny pak bylo nahlíženo jako na aktivní napomáhače fašistického režimu.

Potvrdilo se i to, že "původ" nemá velký vliv na vztah k evropské integraci. Ten je velmi individuální. V případě Z. bych uvedl, že je velmi neutrální. V unii nevidí ani hrozbu ani příležitost. Z jejího vyprávění vyplynulo, že udržovala kontakt s příbuznými v Německu a možnost volného cestování ji přijde jako samozřejmost, nikoliv výdobytek, za nějž by měla evropskou integraci opěvovat.

4.4 Dosídlenci narozeni mezi lety 1940 a 1972

P- Je to partner Z, který věkově patří do střední kategorie, pochází však z Českého vnitrozemí a jeho rodina byla dosídlena do oblasti Chebska¹³. On se do lokality přiženil. Projevuje se zde klasický rozpor v názorech na interpretaci odsunu. On jej vnímá jako

¹² Zdena, rozhovor pořízený 18. 8. 2008: "No zrovna ta rodina co bydlela tady v tom baráku. Měli tři kluky a z fronty se vrátil jenom jeden. Tomu nejmladšímu bylo sedmnáct, když ho odvedli. Myslíš, že on chtěl jet někam bojovat. Ten chtěl hrát na saxík a balit holky. A takovýhle rodiny šli do odsunu. To je křivda kterou už nikdo nikdy nenapraví.

¹³ Chebsko je oblast vzdálená asi čtyřicet kilometrů od mnou zkoumané lokality.

nutné zlo, které bylo vyvoláno zlem ještě daleko větším a tím byla Mnichovská smlouva. Je zde tedy jasný rozpor mezi interpretací místní obyvatelky, která je osobně spojena s osudy mnoha nevinných lidí a jejich křivdu bere jako útok na svoji osobní bezpečnost, zatímco člověk dosídlený, který je vytržen z těchto mezilidských vztahů se odkazuje spíše na křivdu "národní". Tou pro něj byla Mnichovská smlouva. Je to klasický případ rozdílné interpretace dějin mezi lidmi s přímou vazbou na odsunuté obyvatelstvo a s lidmi, kteří byli dosídleni po roce 1948. Zde bych zdůraznil roli rodiny na formování postojů a hodnot na jedince. Respondenti této věkové hranice nemají vlastní empirickou zkušenost s těmito historickými událostmi. Je však nanejvýš pravděpodobné, že jejich postoje vznikly právě působením rodiny. Doosídlované rodiny měly v paměti válečné útrapy a jejich postoj vůči původnímu Německému obyvatelstvu byl značně negativní. Tyto stereotypy si nesou jejich potomci dodnes. Odsun tak berou jako jediné možné řešení krize, vzniklé právě rozhodnutím velmocí o oddělení části Československého území a jeho přidání k hospodářsky se zotavujícímu Německu.

Respondent P je klasickým eurooptimistou se vším všudy. Jeho touha po spojování je vedena zejména vůči Německu. Je to člověk, který Němce vnímá jako bratry.

Tato generace má již mnohem střízlivější a méně vyhrocený pohled na věc. Přesto jsou zde vidět rozpory mezi názory "místních" a "náplavy"¹⁴. Je to nejspíše

¹⁴ S tímto označením pro tradiční a dosídlené obyvatelstvo jsem se setkal u několika respondentů. Vždy bylo používáno s humornou nadsázkou.

tím, že starší generace ovlivnila tu mladší, dochází však ke zmírnění negativních emocí.

4.5 Generace narozená po roce 1972

Nejmladší informátory jsem se rozhodl zahrnout do jedné skupiny. U těchto respondentů již nejsem schopen rozlišit původ. Nešetkal jsem se totiž ani s jedním, který by byl potomkem rodičů, kteří oba pocházejí z lokality. Neexistuje zde již žádný rozdíl mezi místními a náplavou. To je důvod proč mám informátory rozdělené do pěti skupin nikoliv do šesti.

E-Jako jedna z mála osob, jejíž názory prezentuji ve své práci tato, jen něco málo více, než dvacetiletá slečna pochází z města a ne z vesnice. Rodina této studentky pochází ze středních Čech a do lokality přišla až koncem osmdesátých let minulého století. Nezaznamenal jsem u ní žádné osobní zaujatost v historii regionu, jenž se stal jejím domovem. Její znalosti dějinných událostí jsou čistě školské. Důvod proč právě ji zmiňuji ve své práci je její pohled na evropskou integraci. Česká republika vstoupila do EU 1. 5. 2004. V této době studovala E na německém gymnázium¹⁵. Začátkem května po rozšíření EU po ní spolužáci házeli drobné mince a nadávali ji, že na ni musejí doplácet¹⁶. Reakce pedagogů na toto jednání

¹⁵ Paradoxem je, že během tohoto zahraničního výměnného pobytu dojížděla do školy deset kilometrů. Do české školy dojížděla přes dvacet.

¹⁶ Nutno podotknout, že Klingenthal, ve kterém E studovala býval součástí Německé demokratické republiky.

nebyla žádná. Její pohled na integraci je velmi skeptický nevěří v rovnost uvnitř unie. Ekonomické aspekty u ní ještě nehrají takovou roli, aby byly schopny převážit nedůvěru v organizaci jako celek. Uvědomuji si, že tato respondentka má poněkud extrémní zážitek kdy ji šikanovali její sedmnáctiletí vrstevníci. Pocit nerovnoprávnosti v EU je však velmi častý a zazněl z úst mnoha informátorů.

M-S tímto respondentem, jsem učinil metodologickou výjimku. Některé pozdější rozhovory s ním jsem zaznamenal na diktafon. Z důvodů reaktivity jsem nahrával rozhovory právě s tímto velmi bezprostředním respondentem. Je to student vysoké školy s právním zaměřením

T- M co TY si myslíš o takový Versailleské smlouvě?

R - () Německo () Všichni by jsme to měli hajlovat (ironický smích)

T- No tak to je pěkný názor. Tak ale nějak trošku.. Přeci jenom seš student, máš vystudovanou vysokou školu, tak nějak to trošku zaobalit.

R- No zase nepřeháněj Ty vole.

T- Téměř.

R-To až budu mít vystudovanou vysokou školu tak jako(..) mi myšlenky pudou z hlavy ne:.

T- No to ne:, ale budou se od Tebe, předpokládat aspoň nějaký trošku kognitivní procesy.

R- (nádech) Já myslel, že ten život funguje jak x box že s každým dalším levellem se otevře další bonusový balíček.

(smích 4s)

T- No neví:m tak třeba jo(...)

T- Tak k Versailleský smlouvě už se asi nedostaneme tak(...) třeba něco jiného(..) Co takovej pěkněj odsun?

R- Odsun?(smích)

T- (smích) no:

R-Jako Němců?

T-no (výdech) (samozřejmě)

R- Ten mě mrzí velice(..)

T- Jo:?(2s)

R-Mě jako(smích2s) němce?(..) neněmce?.

T- Ty si němec?(..)

R- Ja ich machn.(smích3s) Ne: tak jako němec nejsem. Že jo a(.) ty vole asi taky nikdy nebudu ale: „normálně mě to mrzí, fakt mě to mrzí“ (řečeno velmi rychle)

T- Fakt jo?

R- No: mě ty dějiny poválečný dějiny vůbec, je to takový smutný

T- No: vono tam nebylo moc hezkejch těch no těch

R- I ty válečný jsou smutný. Dokonce i ty válečný i ty mezi válečný sou smutný protože sou meziválečný(...)

T- Tam de o ty války tam nejde o to období

R- (smích3s)

T- Je to smutný.

R- No tak jako němci toje toje no tose(..) Spousta slušnejch lidí musela odejít žejo.

T- Hm (duraz na „m“)

R- To je ošklivý...Zase jako bylo jako takový to vracení žejo to je dycky jako he:le () na území..dva národy tak to se vždycky nemá rádo když.. (odkašle si) maj mezi sebou nějakej problém žejo.. Jako byl třeba(...) Tendleten prvorepublikovejch.. Lidí a Hitlera žejo (2s)

T- Jakejch lidí jako?. Myslíš (těch)

R- No: jako tak sem myslel normálně těch čechů. Žejo.. Za tý první republiky a toho systému prostě

T- Hm(.

R- Tý první republiky(2s) až.. prostě(2s) přišli(..) žejo(.)vlastně(.)ta rozpínavost nacistickýho(..) německa se dostala až sem(..) a poslala to prostě myšlenkově i ty lidi, ty němce co tady byli někam jinam. Ně:kteřý žejo některý zůstali furt stejný a:(..) stejně tak se změnili ty lidi který začli bejt na() na všechny němce(...)I na ty hodný. No tak.. takhle sem to jako myslel.(2s) Todle je blb, no(.

T- Todle je blbý(..) Takže si myslíš, jako že se to mělo řešit ňák jinak?(..)

R- No určitě, no(.) Ale zase s odstupem(...) Mě: se o tom mluví hodně hezky, no(..) Ale já bych se rád, jako všechno tak z-objektivnil(.) A ty vole znadhleděl a(..) to prostě nejde(..) Když mi někdo ukradne startku. Tak(..) mu dám mu dám facku a je to obyčejná startka.

T+R- (smích4s)

T- Když ti někdo ukradne rodnou vlast tak je to horší.(..)

R-Hm(důraz na „m“)

T- Tak jasný no(.)tak(.) Trošku od tý minulosti(..)k něčemu zábavnějšímu

R-Jako žejo. Tři sta let sme tu žili prostě spolu.. Bylo to hezký, a pak prostě(..) se stanou dva tři problémy(..) v tom světě kvůli(.) ekonomickéjm záležitostem se ty státy dostanou do úplně jinejch pólů(.) co se týče politiky(.) a(.) s těma lidma to zamíchá jak mlejnek,no.

T-No není to pěkný no.(poměrně rychle řečeno) A ještěe, jestli se tě můžu zeptat, vidíš to nějak jako(..) třeba možnost odčinění to:ho odsunu(.) ja nevim třeba prostřednictvím nějakějch organizací, který tady vznikaj(..) Nabízí třeba Evropská unie.

R-No: tak to jo: no, ale.. ta Evropská unie funguje trošku všelijak(..) a hlavně tím že ji velej ty velký státy. I když ta snaha prostě tady je(..) ale ty velký státy, protože sou velký tak se snažej mít větší.. vůli cokoliv tam prosazovat, takže si myslim že ta Evropa. Nikdy nebude. Fungovat do tý idylický podoby , jako třeba v Americe, já bych řekl že v Americe, že jsou spojený státy tak ty se taky spojili až po(..) velký válce, žejo(..) Tak třeba to proběhne úplně stejně?..Jako(..) I když jako určitě by bylo dobrý bejt v jednom velkym státu.. A byla by to taková záštita toho míru. Že by se to řešilo ve směs federálně, než.. to je vždycky jednodušší. Než aby si vyhlašovaly státy války. Žejo?(.) Ale určitě může klidně dojít k tomu, že se budou chtít některý státy odpojit, a(.) ten konflikt tam může vzniknout tak jako tak takže(.) zas(.) tak(.) jaoby(..) pojistka(..)klidu a míru to taky zas tak uplně není.(2s)

T- A co ty: a Lisabonská smlouva?.

R- No ja jako. Sem ji nepsal žejo..

T+R-(smích3s)

T- A čet si jí?(.)

R- Ne:čet sem jí. To je:(..) Vůbec

T-Tak já ti ji pučim(..)hele jako(.)fakt nádhera(.)ty jako právník(.) si na tom fakt pošmákneš.

R-Nó.ja si myslim.že asi ani()

T-(smích1s)(...) A jako(..) principiálně ňák jako jestli si myslíš že je dobrý to zaštitovat takovej dlema.dokumentama(..)jako třeba. Když v ňuká takový Francii a Holandsku..řekli že nechtěj ústavu

R- No ale vona ta Evropská unie má nějakou kontinuitu,žejo..A- prostě se to vyvíjí a jednou za.těch deset(..)třináct(..)čtrnáct(..)patnáct let(..)se dycky udělá ňáká smlouva, která.tu evropskou uniu

rozvinula(.)dala ji větší pravomoci a(.) aby se to vlastně furt přibližuje, jak sem říkal k těm spojeným státům.žejo(..)evropským.nebo tak něco(2s)

T-No jasný no(...)(tazatel vztyčil palec na znamení souhlasu)

R- A:le(.)jako když.no počkej(.)teď si mě normálně zasek posunkem krásného výrazu. Až ty vole(..)()jó. Jak sou prostě ty(.) ty smlouvy(.)za sebou tak tohle měla bejt další smlouva, která to prostě rozvine dál. A furt se to..

T- Jak rozvine?.Jako jakým směrem?()

R- Pravomocí co se týče institucí.žejo? a:(...)Určitě i(...)i(...) Vlastně těm občanům né.. Vlastně

Přepis rozhovoru s M jsem vložil z toho důvodu, že reprezentuje klasický pohled mladé generace na odsun. Nesetkal jsem se s respondentem z této věkové kategorie, který by se s ním dostal výrazně do rozporu. Je zde klasický, lehce alibistický, postoj k odsunu. Zpětně se už nic nedá dělat. Obě tehdy znepřátelené strany se dopustili křivd a v dnešní době se k tomu vyjadřovat je neobjektivní a vytržené z kontextu. Podrobné znění smluv o evropské integraci není nutné znát a jejich stále se centralizující charakter je důkazem úspěšnosti integrace a v podstatě pozitivním přínosem. Ač jsem se v rozhovoru neudržel a lehce jsem se snažil M navést proti těsnější sepjetí států Evropské unie, on to hodnotí jako posun, přirozený vývoj.

R-Je dle jeho kolegů velice zručný dělník ve výrobě hudebních nástrojů. Je to člověk na dělnickou profesi až nebývale sečtělý. Je s rokem narození 1977 je nejstarším členem nejmladší skupiny respondentů.

Má rozsáhlé znalosti historie avšak i on¹⁷ má k dějinám vztah spíše jako k zajímavému učivu. Jeho emocionální zápal se nedá ani v nejmenší srovnat se zápalom s jakým problematiku řešili starší obyvatelé regionu. Mnichov byl zrada. Odsun byl řešením, které zabránilo dalšímu sporu o území a lituje všech bezpráví, která se během odsunu udála.

R- je člověkem, který v evropské integraci vidí možnost vlastní seberealizace, kde ekonomická stránka sehrává nemalou roli. Opět se orientuje na Německo. Jazyk sousední země obstojně zvládá. Evropská integrace pro něj znamená možnost legálně pracovat v Německu. Všechny naše rozhovory, vedené jako drtivá většina všech mých rozhovorů velmi neformálně, končila slovy: „ Ty vole víš kolik lidí, co dělaj to, co já berou v Německu?“

5. Závěr

Výzkum zčásti potvrdil mé výzkumné hypotézy. Je pravdou, že odpovědi na všechny otázky se mění s věkem respondenta. Nejstarší generace potvrdila, že u ní je problematika spojená s druhou světovou válkou a je daleko přehlednější a emotivnější než problematika

¹⁷ Jak je tomu u respondentů z této věkové kategorie běžné.

evropské integrace¹⁸. V této generaci se přesně projevil původ respondentů. Překvapivě byli čeští dosídlenci do pohraničí radikálnější ve svých názorech. Přesně se zde projevila protiněmecká propaganda, která na ně značnou část jejich života působila. Zatímco původní obyvatelstvo bylo donuceno k určité smířlivosti.

Postoj této generace, k evropské integraci je velmi individuální a spíš než znalosti, o něm rozhodují pocity. Vesměs je však tento vztah neutrální. Této generace se to netýká.

Oproti tomu střední generace má postoje k integraci značně vyhraněné. Musím však podotknout, že nevidím jakoukoliv souvislost s místem narození respondentů. Reakce na naše působení v rámci Evropy jsou velmi rozmanité. Od vyvěšování vlajek Evropské unie po totální nenávist. Jak jsem již naznačil tento postoj je velmi individuální a proto si netroufám jej nikterak generalizovat.

Postoje této generace k historickým událostem jsou opět závislé na jejich původu, jak jsem již v průběhu práce zmínil. Dochází k přebírání názorů této střední generace od generace jejich rodičů. Jejich reakce bývají ještě často velmi emocionální zejména u generace narozené v lokalitě. To je patrné zejména u respondentky Z.

Z dat, která jsem získal od respondentů nejmladší generace je patrné jediné výraznější odchýlení od

¹⁸ Ač respondent H vypověděl, že je to pro něj již dávno překonaná etapa, byl schopen o ní obšírně referovat, tím potvrdil, že se v problematice orientuje.

výzkumné hypotézy. Předpokládal jsem, že se snižujícím se věkem bude výrazně klesat povědomí o událostech kolem druhé světové války. Tato hypotéza se nepotvrdila. Respondenti měli dobré znalosti těchto událostí. Nicméně jak jsem zmínil, pro tuto generaci se tyto události staly spíše dějepisným učivem. Toto učivo v nich neprobouzí ani nejmenší emocionální pohnutky.

Evropská integrace je brána jako něco samovolně probíhajícího. Jako věc, kterou oni nikdy neovlivní. Vidí ekonomická pozitiva a negativa si víceméně nepřipouštějí. Jediné obavy, se kterými jsem se setkal, byly spíše z mocenského vlivu velkých zemí. Nacionální princip v jejich obavách nikdy nezazněl.

Vliv křivd minulosti neustále slábne. Slábnout bude i nadále. Dle mého názoru, opřené o výzkum v oblasti s největším procentuálním zastoupením německé menšiny, považuji česko-německé vztahy za bezproblémové a druhou světovou válkou nepoznamenané. Pokud se nějaké překážky evropské integrace vyskytnou, určitě nejsou nacionálního rázu.

6. Bibliografie

DOHNAL, P. Dosídlování Sokolovska 1945-1948. Sokolov: Fornica, 2007. 63 s. ISBN 978-80-903918-7-1.

FRAIS, J. Jiří z Poděbrad: Král dvojího lidu. Třebíč: Akcent, 2006. 165s. ISBN 80-7268-382-9.

FRANCOVÁ, J (ed). Lisabonská smlouva: konsolidovaný text Smlouvy o Evropské unii a smlouvy o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy. Praha: Úřad vlády České republiky, 2008. 508 s. ISBN 978-80-87041-38-3.

ORTEGA y GASSET, M. Evropa a idea národa. 1. Vydání. Praha: Mladá fronta. 1993. přeložil Forbelský, Josef 192s. ISBN 80-204-0380-9.

GELLNER, E. Nacionalismus. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 2003. přeložil Skalník, Petr a Novotná, Hana. 133s. ISBN 80-7325-0023-3

HANUŠ, J. Böckendforda, Ernst-Wolfgang Vznik státu jako proces sekularizace: diskuze nad studií Ernsta-Wolfganga Böckenforda. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. 144 s. ISBN 80-7325-089-6.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

HOBSBAWM, E.J. Národy a nacionalismus od roku 1780. 1. Vydání. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000. 206s. ISBN 80-85959-55-0

HULICIUS, E. Belgie. Praha: Libri, 2006. 185 s. ISBN 80-7277-191-4.

NĚMEČEK, J. Mnichovská dohoda: cesta k destrukci demokracie v Evropě= Munich agreement: the way to destruction democracy in Europe. 1. Vydání. Praha: Karolinum. 2004. 387s. ISBN 80-246-0923-1.

ZAORÁLEK, L. Evropa jako dialog: výběr z projevů a článků. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2005. 124s. ISBN 80-86734-80-3.